

Marin Buovac, dipl. arheolog i prof. njemačkog jezika
Đure Basaričeka 4
23000 Zadar
marinbuovac1984@gmail.com

 OPEN ACCESS

 Check for updates

Primljeno/Received: 1. 7. 2025.
Prihvaćeno/Accepted: 27. 7. 2025.
Rad ima dvije pozitivne recenzije
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
DOI: 10.47325/zj.10.1

UDK
902.2
821.131.1-992

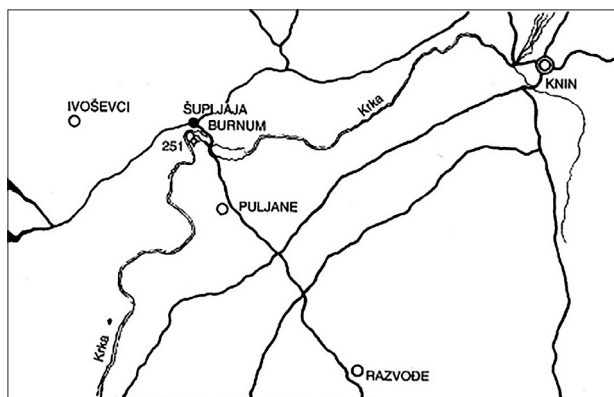
ALBERTO FORTIS U OBILASKU ARHEOLOŠKOG LOKALITETA BURNUM – S POSEBNIM OSVRTOM NA TOPONOMASTIČKA, ARHIVSKA I KARTOGRAFSKA ISTRAŽIVANJA

Sažetak: Putopisno-istraživački rad Alberta Fortisa predstavlja jedan od najvažnijih izvora za poznavanje povijesnih, kulturnih, etnoloških i drugih prilika na području istočnojadranske obale i njenog šireg zaleđa u drugoj polovici 18. stoljeća. Upravo je znatan doprinos fortisologije u poznavanju i interpretaciji arheoloških nalazišta na definiranom prostoru, među kojima posebnu znanstvenu pozornost zaslužuje Burnum (Ivoševci kraj Kistanja). Interdisciplinarnim pristupom autor potkrepljuje svoje istraživanje povijesnim izvorima, natpisnom građom, arheološkim ostacima, toponomastičkim survivalima, arhivskim, kartografskim i drugim vrstama podataka.

Ključne riječi: Alberto Fortis, Burnum, amfiteatar, toponimi, lukovi (Archi Romani) Karlovac, Šuplja crkva, Kraljeve zviri, Trajanski grad

Čuveni padovanski opat, prirodoslovac i putopisac Alberto Fortis (1741. – 1803.) je na svojem znanstvenoistraživačkom proputovanju kroz Dalmaciju posjetio prostor Bukovice, gdje je ujedno zatekao ruševine drevnog Burnuma. Rimskodobni Burnum predstavlja kompleksan arheološki lokalitet iznimno bogate povijesti, koji se nalazi na području današnjeg sela Ivoševci, na desnoj obali rijeke Krke (*flumen Titius*) nedaleko od općine Kistanje, unutar krševitog istočno-bukovačkog areala pod okriljem današnjeg sjevernog dijela „Nacionalnog parka Krke“. Pogodna geostrateška pozicioniranost, kao i rimsko osvajanje Ilirika, uvjetovali su stacioniranje rimske vojske na datom prostoru, gdje su Rimljani prilikom čuvene paci-

fikacije Ilirika na tom strateški važnom području podigli 15 hektara veliki utvrđeni legijski logor uz sam kanjon i tok rijeke Krke, da bi njime održali obrambenu liniju prema nesigurnoj i prijetećoj unutrašnjosti stvarajući time svojevrсни liburnsko-delmatski limes u smislu crte razdjelnice između rimskog i ilirsko-autohtonog svijeta.¹ Ime dobiva po zajednici sa središtem na liburnskoj gradini kod Puljana nastanjenom od strane liburnskog etnika *Burnistae*. Prastarijsko naselje nastavilo je živjeti nakon što je u Burnumu za vrijeme Oktavijana podignut privremeni legijski logor.² U Burnumu je prva stacionirana XI. legija, koja je zajedno sa VII. legijom iz Tiluriuma godine 42. odbila sudjelovati u pobuni guvernera provincije Dalmacije protiv cara Klaudija. Spomenute lojalne trupe dobile su počasni naziv „*Claudia Pia Fidelis*” te su nagrađene rekonstrukcijom logora i podizanjem građevine amfiteatra.³ Burnum je prerastao iz autohtone liburnske općine najkasnije 118. godine za vrijeme vladavine cara Hadrijana (117. – 138. godine) u gradski status municipalno konstituirane općine udijeljene po svojoj vjerojatnosti prilikom carskog proputovanja kroz Burnum.⁴ Prostrano područje Burnuma, inače četvrtastog oblika okruženog obrambenim bedemima, spaja se s rimskim vojnim logorom već u I. stoljeću. Oko vojnog logora bile su *canabae*. Prema procjenama je vojni logor Burnum, zajedno sa svojim civilnim okruženjem brojao oko sedam tisuća stanovnika. Vojni logor je pružao dovoljno razvijenu infrastrukturu na kojoj se mogao temeljiti razvoj rimskog municipija, kao što je primjerice urbana struktura s ulicama, forumom, gradskim zidinama, vodovodom, nekropolama, trgovinama i mnogim drugim urbanim sadržajima.

Prikaz geografskog položaja Burnuma (M. Zaninović, 1996).

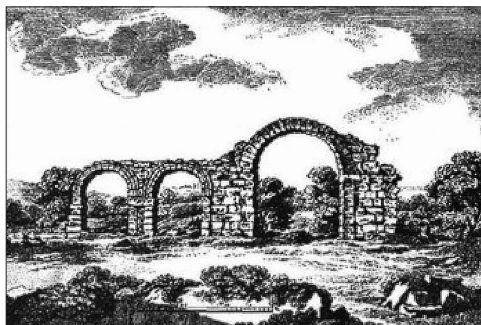
¹ PERIŠA, 2009, 507-514.

² ZANINOVIĆ, 1968, 119-128; BORZIĆ, 2007, 163-178.

³ NOVAK, 2004, 62-63. Legija svoje počasno ime duguje čuvenoj vojnoj pobuni i neuspjelom državnom udaru iz 42. godine poznatim pod nazivom „*Skribonijanova pobuna*“ koja je započela u samom amfiteatru carskodobnog Burnuma kao pozornici političkog skupa rimske vojne legije.

⁴ SUIĆ, 2003, 65; ZANINOVIĆ, 1968, 124-128.

U svojem putopisnom djelu *Viaggio in Dalmazia* iz 1774. godine, Alberto Fortis pokušava dati što potpuniji uvid u antičke pisane izvore, u kojima se spominje antički Burnum. Prvi se put ime rimskog Burnuma spominje kod Plinija Starijeg prilikom opisa borbe između Rimljana i autohtonoga stanovništva: *in hoc tractu sunt Burnum, Andetrium, Tribulium, nobilitata proeliis castella* (*Gaius Plinius Secundus, Naturalis Historia, III. 142*). Termin *castellum*, kojim Plinije Stariji ovdje naziva Burnum, ukazuje na njegov izvorni gradinski karakter. Dotični Burnum nalazio se na lijevoj obali rijeke Krke, na gradini kod sela Puljana, nasuprot kasnijem rimskom vojnom logoru.⁵ Također i čuveni Ptolomej u kopnenom dijelu Liburnije navodi prostor Burnuma (*Ptolomaeus, Cosmographia, II, 16, 6*). Alberto Fortis u svojem putopisnom djelu spominje pojedine antičke izvore, koji se dotiču rimskodobnog Burnuma, kao što su primjerice Svetonije, Strabon ili pak Peutingerova karta.⁶ Posljednji spomen Burnuma u povijesnim izvorima nalazimo kod bizanatskog povjesničara Prokopija, koji opisuje sukobe bizantske i gotske vojske na području Dalmacije, u sklopu čuvenog bizantsko-gotskog rata (535. – 555. godine). Tom prilikom Prokopije spominje Burnum kao *polis*, odnosno, grad (*Procopius, Bellum Gothicum, I, 16*). Gotska vojska se u prvoj polovici 6. stoljeća sklonila u Burnum i pristupila obnovi tada već starih bedema vojnog logora. Podatak o obnovi logorskih bedema

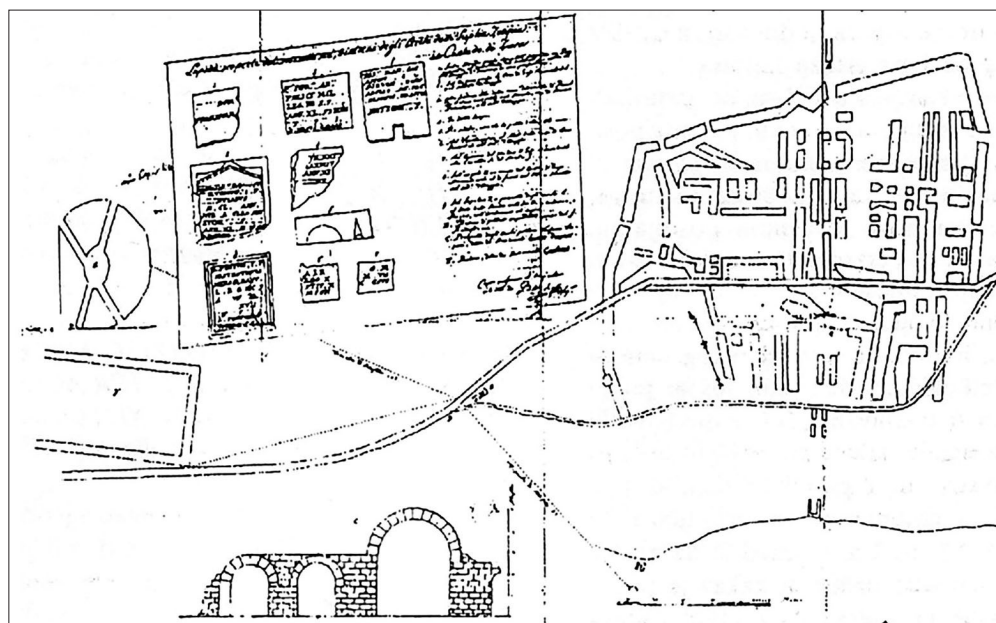
Usporedba lukova u doba Alberta Fortisa i današnjeg stanja očuvanosti (A. Fortis, 2004)

⁵ BORZIĆ, 2010, 4-13. O liburnskoj zajednici Burnistae vidi također: *Gaius Plinius Secundus, Naturalis Historia, III.139*.

⁶ ČAČE, 2003, 14-15. Peutingerova karta predstavlja na 11 pergamentskih listova sačuvanu srednjovjekovnu kopiju antičke cestovne karte, koja je po svoj vjerojatnosti nastala u 12. ili ranom 13. stoljeću u nekom južnonjemačkom samostanu. Spomenutu kopiju je preuzeo bečki humanist Konrad Celtis (Celtis), koju oporučno ostavlja Konradu Peutingeru (1508.), po kojemu je i dobila danas općenito usvojeno ime. Iskrivljeni prikaz spomenute karte je prilagođen osnovnoj svrsi karte, da prikazuje glavne cestovne komunikacije, s naznakom postaja i udaljenosti među njima. Smatra se da podaci iz karte vuku podrijetlo još iz Agripine karte iz Augustova doba, na temelju koje je u ranom 3. stoljeću izrađena cestovna karta. Ova je pak vjerojatno redigirana u kasnoj antici i u tom obliku dalje kopirana.

ukazuje na porušene i derutne dijelove fortifikacija i zahtjeve izgradnje raznih objekata u gradu, što su se mogli javiti od odlaska legija iz provincije Dalmacije.⁷

Zanimljiva su zapažanja i tumačenja Alberta Fortisa o grubo tesanom kamenju, u kojem se vide četvrtasto uklesane rupe da se u njih gurnu gredice ili nešto slično za podupiranje šatora u taborima. Također spominje ulomke uništenih natpisa i komad četverostrana stupa, urešena bareljefima na uglovima, na kojemu se čita ostatak drevne pohvale napisane velikim i dobro očuvanim slovima.⁸ Po svoj se prilici pritom radi o raznim arhitektonskim ostacima i natpisnoj građi, koji se nalaze razasuti po prostranstvima Burnuma i njegove bliže okolice.⁹ Međutim, posebnu znanstvenu pozornost zaslužuju pak sačuvani ostaci lukova (*archi romani*), koji su u narodu poznati još pod nazivom Šuplja crkva ili Šupljaja.

Petkovićeva kopija tlorisa Burnuma iz arhive obitelji Borelli u Sv. Filipu i Jakovu (A. Kurilić, 1998)

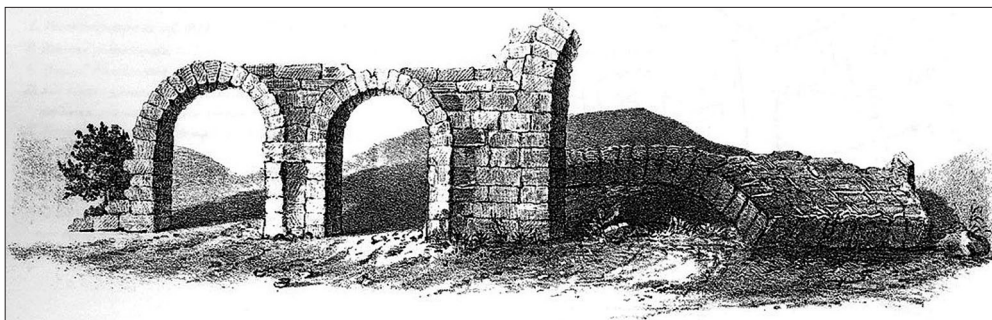
Alberto Fortis ispravno zaključuje kako je nekoć na ovom mjestu stajalo ukupno pet lukova, od kojih je danas preostalo svega dva čitava. Osobito je značajan doprinos njegovog putopisnog djela, što je u njemu dao nacrtati spomenute lukove. Na temelju dotičnog prikaza

⁷ Usporedi: STARAC, 2000, 101-102.

⁸ FORTIS, 2004, 78.

⁹ Slična zapažanja također su zabilježena na području Aserije. Vidi: FORTIS, 2004, 23-26.

imamo dokumentirano stanje lukova u vremenu druge polovice 18. stoljeća. Na spomenutom crtežu možemo prepoznati tri cijela luka sa naznakom početka četvrtoga luka. Alberto Fortis smatra da su spomenuti lukovi sagrađeni u dobrim stoljećima arhitekture, što bi se trebalo odnositi na graditeljstvo prvih stoljeća Rimskoga Carstva. Međutim, Alberto Fortis ipak nije u mogućnosti odrediti ulogu i atribuciju spomenutih lukova, o čemu svjedoči njegovo nagađanje o možebitnom slavoluku. Sačuvani ostaci spomenutih lukova predstavljaju pak *principium*, odnosno, zapovjedno-stožerni dio logora. Također je značajan podatak, da su ti lukovi nedugo od vremena pisanja ovog djela uništeni, od strane nekog lokalnog morlaka. Razmontirao je dio spomenutih lukova za potrebe obližnje gradnje, što je ujedno bila sudbina brojnih antičkih građevina na prostoru istočnojadranske obale. Na ovom mjestu vrijedno je spomenuti podatak kako obližnji amfiteatar u tom pogledu nije značajno uništen. Vađene su samo tribine gledališta, koje se lako mogu rekonstruirati na temelju jedne *in situ* sačuvane klupe. U nastavku teksta također spominje postojanje rimske ceste u okolici Burnuma, što bi se moglo odnositi na cestovni pravac Iader – Asseria – Burnum.¹⁰

Prikaz urušenog dijela lukova u Burnumu (E. Vecchietti, 2011)

Građevni materijal potreban za gradnju spomenutog antičkog zdanja bio je kamen vapnenac površinskog i lokalnog (domicilnog) karaktera, koji se zasigurno vadio na okolnom i obližnjem području, kakvog na tamošnjim krševitim prostranstvima ima u izobilju. Međutim, na pitanje odakle se točno vadila, odnosno nabavljala kamena građa potrebna za izgradnju amfiteatra i drugih građevina, zasad se ne može dati zadovoljavajući odgovor. Na području Burnuma nije poznato niti potvrđeno bilo kakvo postojanje kava iz kojih se kamen mogao eksploatirati. Istraživanjem građevine amfiteatra nije bilo moguće uočiti da se na položaju Burnuma koristila neka posebno kvalitetna kava s tvrdim vapnencem, stoga se smatra da je za gradnju građevine burnumskog amfiteatra uziman mekši vapnenac iz neposredne okolice.

¹⁰ Usporedi: MILETIĆ, 2004, 10-15.

No zasada nije iskazao svoje osobite petrografske kvalitete, budući da se zbog njegovog listanja i propadanja iziskuje ubrzana zamjena postojećih struktura u vidu konzervacije. Općenito raspravljajući o kvaliteti domicilnog vapnenačkog kamena, kojim su sagrađeni lukovi (*archi romani*), Alberto Fortis u svojem putopisnom djelu zapisuje kako je *zub vremena prilično nagrizao taj starinski spomenik sagrađen od meka kamena slična francuskom moilonu, koji je manje cjelovit od našega kamena s Nanta i San Gotarda u brdima blizu Vicenze*.¹¹

Također se ne smije zanemariti činjenica postojanja lako dostupne sedre s obližnjih sedrenih barijera zbog njezine čvrstoće i male težine, koja je primjerice korištena za izgradnju građevine burnumskog amfiteatra. Stilske i tipološke analize pokazuju da su kamenoklesarske radionice sasvim izvjesno postojale na području rimskog Burnuma. Razvitak logora i kasnijeg civilnog naselja zahtijevao je dobre kamenoklesare da bi obavljali složenije zadatke, a ne samo jednostavne profile i arhitektonsku dekoraciju koju su po svoj prilici izrađivali i sami vojnici. To svjedoči i grafit *centuria Pompei*, ugreben na trupu stupa, pronađenom prigodom arheoloških istraživanja u amfiteatru. Karakterističan su primjer za to jednostavni obli profili utvrđeni na svim vratima građevine amfiteatra. Međutim, nedvojbeno je da je neka specijalizirana radionica radila Vespazijanov posvetni natpis koji se od ostalog dijela građevine razlikuje i po materijalu. Najveći broj kamenih spomenika sa područja Burnuma izrađen je od lokalnog kamena vapnenca s karakterističnom bojom i patinom, što upućuje na zaključak da je u Burnumu postojala radionica koja se kontinuirano razvijala. Što se tiče procesa izgradnje građevine amfiteatra, kao vezivni materijal korišteni su žbuka i željezni klinovi koji su dotične blokove, odnosno čitave perimetralne zidove ravnomjerno držali na okupu. Bačvasti svodovi u pravilno zidanim prolazima sastojali su se od izmjenične upotrebe vapnenačkih klesanaca i sedrenih elemenata. Oni su tvorili pojaseve lukova u konstrukciji svodova. Svodovi su počivali na neukrašenoj kimi kakva je pronađena na tri ulaza (južni, istočni i sjeverni). Izgradnja rimskog amfiteatra u Burnumu izvodila se određenim tehnikama, kao što je to primjerice *opus isodolum*, kod kojega se svi slojevi kamenja zidaju u jednakoj visini. Ta je tehnika primijenjena za zidanje perimetralnog prstena arene. Najčešća tehnika je *opus incertum*, kod kojega se lica zida rade od lomljenog ili priklesanog kamenja između kojega se nalijeva smjesa žbuke i kamena.¹²

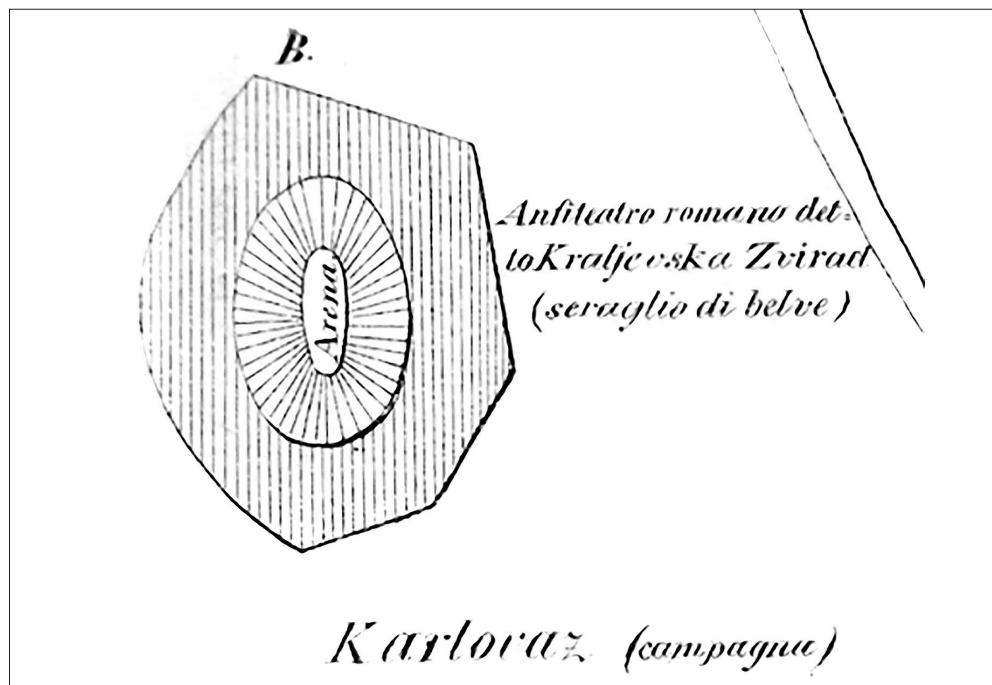
U spomenutom djelu Alberto Fortis na nekoliko mjesta spominje određen broj toponima, koji se dotiču prostora Burnuma. U tom smislu zanimljiva je topografska i toponimijska slika ivoševačkog prostora i njezine šire okolice u doba antike. Prvospomenuti toponim se odnosi na sačuvane ostatke lukova (*archi romani*), koji su u narodu znani još pod nazivom Šuplja crkva ili Šupljaja. Ne zaboravimo da je starohrvatska crkva posvećena sv. Petru i Mojsiju, odnosno, krunidbena bazilika kralja Zvonimira na području srednjovjekovnog Solina također

---

¹¹ FORTIS, 2004, 78.

¹² Spomenuti odlomak preuzet i modificiran je iz članka: BUOVAC, 2010, 60-62.

nosila naziv Šuplja crkva, budući da je na jednom crtežu iz zadarskog arhiva (1571. godine) još uvijek imala zvonik i zidove. Općenito toponimi poput Šuplja crkva ili Šupljaja ukazuju na urušena arhitektonska zdanja.¹³

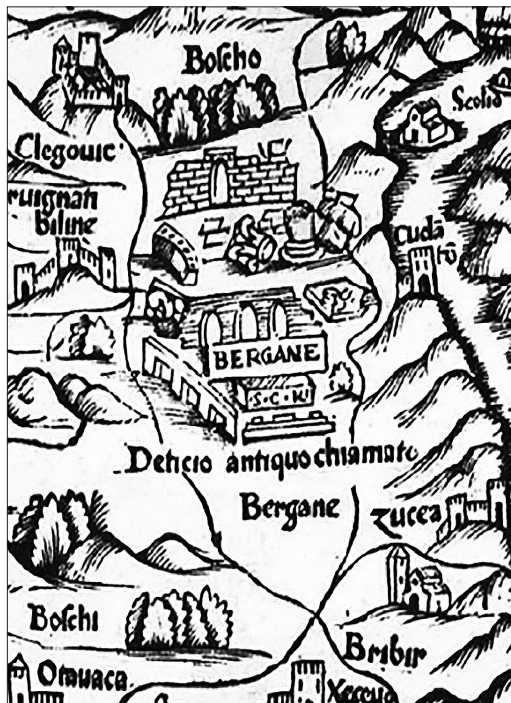
Toponimi Karlovac (*Karlovaz*) i Kraljevska Zvirad na području rimskog amfiteatra u Burnumu (Š. Ljubić, 1869)

Na prostoru mikrolokacije Karlovac (*Karlovaz*) nalazi se rimski amfiteatar u Burnumu. Na tom mjestu ujedno je zabilježen toponim Kraljeve zviri (*Kraljevska Zvirad*), koji dopušta razmišljanje o nekakvoj gladijatorskoj domeni i karakteru spomenutog prostora. Ovdje obrađivani toponim zabilježio je Šime Ljubić 1890. godine, koji je ujedno spomenuti prostor obilazio i proučavao. Spomenuti toponim na području kanaba antičkog Burnuma, odnosno, tamošnjeg amfiteatra, mogao bi upućivati na gladijatorsku djelatnost, koja se odvijala na tamošnjem području. Dotični toponim svakako je podudaran i usuglašen s analognim toponimom *Zvirnjak*, koji se nalazi na području legijskog logora Tilurija (*Tilurium*, Gardun kod Trilja), odnosno, njegova (indiciranog) amfiteatra.¹⁴

¹³ BABIĆ, 2006, 101.

¹⁴ Na spomenutom podatku zahvaljujem Domagoju Tončiniću (Odsjek za arheologiju – Filozofski fakultet u Zagrebu).

Prema podacima iz spomenutog djela Alberta Fortisa, toponim *Trajanski grad* (*Trajanopolis*) označava komad polja posut antičkim ruševinama tik do parcele sa gore spomenutim lukovima, u narodu poznatih još pod nazivom Šuplja crkva na području rimskodobnog legijskog logora u Burnumu.¹⁵ Međutim, sudeći prema nekim drugim podacima, spomenuti toponim dugo je vremena u narodu označavao *pars pro toto* čitavo područje rimskog legijskog logora u Burnumu.¹⁶ No, najzanimljiviji podatak donosi pak Ivan Lovrić, koji ovdje obrađivani toponim Trojograd (*Trajanopolis*) neopravdano poistovjećuje sa područjem rimske kolonije Aequum, današnjim Čitlukom.¹⁷ Bez obzira na neujednačenost ubikacije dotičnog prostora, odnosno, djelokruga dotičnog toponima, iz spomenutih odrednica možemo svakako izdvojiti cognomen cara Marka Ulpija Trajana, koji je očigledno eponimnog karaktera u svim onim carskodobnim gradovima i zajednicama, koji su obilježeni ili se pak oslovljavaju njegovom imenskom formulom (*Traianopolis, Augusta Traiana, Colonia Marciana Traiana* itd.) zahvaljujući njegovim dobročinstvima u vidu munificijencija, što je dotad bila uobičajena praksa na području kolonija tadašnjega prostranoga Rimskog Carstva.¹⁸ Također i grecizirana varijanta dotičnog toponima (*Trajanopolis*) ne mijenja u suštini ništa, budući da dotičan sufiks „-polis” ima isto značenje kao i pojam „grad” u našem prvospomenutom dvočlanom primjeru.¹⁹ U prilog popularnosti i značaja cara Trajana za ovdašnje prostore govori i sačuvana legenda, odnosno, narodna predaja o caru Trajanu.²⁰ Kao što smo već napomenuli, dotični toponimi mogu u određenom segmentu svog štovanja imati i teoforična

Prikaz lokaliteta Bergane (Burmum) sa prikazanim arhitektonskim ostacima (M. Slukan-Alticić, 2007)

¹⁵ FORTIS, 2004, 79.

¹⁶ ČVRLJAK, 1995, 45.

¹⁷ LOVRIĆ, 1948, 36.

¹⁸ Usporedi: MEDINI, 1969.

¹⁹ LONČAR – SERREQUI, 2008, 111-115.

²⁰ TALOS, 2004, 791-798.

svojstva uzdizanjem dotičnih referenata na razinu određenog božanstva npr. štovanje carskog kulta.²¹ Međutim, arheološka istraživanja na području legijskog logora u Burnumu, u kojima je sudjelovao i sam pisac ovih redaka, svakako će i po pitanju religijskih odrednica dati upotpunjavajuće odgovore u pogledu ovdje obrađivane problematike.

Naposljetku valja spomenuti podatak o postojanju kartografskog prikaza Burnuma iz vremena mletačke vladavine, na kojoj mletački kartograf Mateo Pagano u 16. stoljeću bilježi lokalitet pod nazivom *Bergane*, gdje po svojoj vjerojatnosti imamo zabilježene i dokumentirane ruševne ostatke lukova, amfiteatra, odnosno, čitavog logorskog kompleksa u cjelosti.

LITERATURA:

- BABIĆ, I., 2006. – Spolije na tlu ranosrednjovjekovne Hrvatske, *Starohrvatska prosvjeta*, 33, Split, 91-125.
- BORZIĆ, I., 2007. – Geografski položaj Burnuma na razmeđu liburnskog i delmatskog područja, u: Simpozij Rijeka Krka i Nacionalni park „Krka”. Prirodna i kulturna baština, zaštita i održivi razvitak (ur. D. Marguš), Šibenik, 163-179.
- BUOVAC, M., 2011. – O sudbini kamena sa rimskih amfiteatara na prostoru istočnojadranske obale, *Klesarstvo i graditeljstvo*, 1-2 / god. XXII, Pučišća, 53-69.
- BORZIĆ, I., 2010. – Keramički nalazi s arheološkog lokaliteta Burnum-Amfiteatar, doktorska disertacija, Zadar.
- ČAČE, S., 2003. – Aserija u antičkim pisanim izvorima – Tekstovi i komentari, *Asseria*, 1, Zadar, 7-43.
- ČVRLJAK, K., 1995. – *Znameniti putnici u Skradinu i na Krki: povijest Skradina i Krke kroz opažanja i opise znamenitih posjetitelja*, Skradin – Zagreb.
- FORTIS, A., 2004. – *Put po Dalmaciji*, Split.
- KURILIĆ, A., 1998. – Burnumski natpisi u arhivu obitelji Borelli, u: *Područje Šibenske županije od pretpovijesti do srednjega vijeka* (ur. B. Čečuk), Zagreb, 169-180.
- LONČAR, M. – SERREQUI, T., 2008. – *Kastron i Polis* u Porfirogenetovu *De administrando imperio*, *Folia onomastica Croatica*, 17, Zagreb, 111-117.
- LOVRIĆ, I., 1948. – *Bilješke o Putu po Dalmaciji opata Alberta Fortisa i Život Stanislava Sočivice*, Zagreb.
- LJUBIĆ, Š., 1869. – Studi archaeologici sulla Dalmazia, *Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen*, 22, Wien, 233-276.

²¹ Kao primjer navodim antički lokalitet Pergam na području današnje zapadne Turske, kojeg sam i osobno pohodio, gdje je sagrađen hram cara Trajana u sklopu imperijalnog kulta. Usporedi: RADT, 1989, 15.

- MEDINI, J., 1969. – Epigrafički podaci o municijencijama i ostalim javnim gradnjama iz antičke Liburnije, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 6(3), Zadar, 45-74.
- MILETIĆ, Ž., 2004. – O rimskim cestama na aserijatskom području, *Asseria*, 2, Zadar, 7-21.
- NOVAK, G., 2004. – *Prošlost Dalmacije*, Split.
- PERIŠA, D., 2008. – Je li delmatsko područje presjekao rimski limes?, *Archaeologica Adriatica*, 2/2, Zadar, 507-517.
- RADT, W., 1989. – *Pergamon, Archäologischer Führer*, Istanbul.
- SLUKAN-ALTIĆ, M., 2007. – Krka kao razdjelnica velikaških gradova Šubića i Nelipića na karti Matea Pagana nastaloj oko 1522. godine, *Ekonomska i ekohistorija*, 3, Zagreb, 2007, 51-61.
- STARAC, A., 2000. – *Rimsko vladanje u Istriji i Liburniji: društveno i pravno uređenje prema literarnoj, natpisnoj i arheološkoj građi*, II Liburnija, Pula.
- SUIĆ, M., 2003 – *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb.
- TALOS, I., 2004. – Kaiser Trajan in der mündlichen Tradition der Rumänen, u: *Pasajes – Passages – Passagen* (ur. S. Grunwald, C. Hammerschmidt, V. Heinen, G. Nillson), Sevilla – Köln – Cadiz, 791-810.
- VECCHIETTI, E., 2011. - Više od metodologije i prakse: projekt Burnum, primjer međunarodne suradnje na arheološkom istraživanju, *Archaeologia Adriatica*, 5, Zadar, 2011, 105-125.
- ZANINOVIĆ, M., 1968. – Burnum, castellum – municipium, *Diadora*, 4, Zadar, 119-129.

SUMMARY

ALBERTO FORTIS VISITS THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF BURNUM – WITH A SPECIAL FOCUS ON TOPONYMIC, ARCHIVAL, AND CARTOGRAPHIC RESEARCH

Abstract: The travel and research writings of Alberto Fortis represent one of the most important sources for understanding the historical, cultural, ethnological, and other aspects of the Eastern Adriatic coast and its broader hinterland in the second half of the 18th century. A particularly significant contribution of Fortis studies lies in the knowledge and interpretation of archaeological sites in this region, among which Burnum (Ivoševci near Kistanje) deserves special scholarly attention. Through an interdisciplinary approach, the author supports his research with historical sources, epigraphic material, archaeological remains, toponymic survivals, archival records, cartographic data, and other relevant materials.

Keywords: Alberto Fortis, Burnum, amphitheatre, toponyms, arches (Archi Romani), Karlovac, Šuplja crkva, Kraljeve zviri, Trajan's town